

1. O Bohu

Predovšetkým jednomyselne učíme a veríme, podľa uznesenia Nicejského snemu, že je len jedna Božská bytosť, ktorá sa nazýva Boh a naozaj je Bohom, a to v troch osobách. Tieto sú v jedinej božskej bytosti. Každá z nich je rovnako mocná a rovnako večná: Boh Otec, Boh Syn a Boh Duch Svätý. Všetky tri sú jedna Božská bytosť, večná, nedeliteľná, neohraničená, nesmiernej moci, múdrosti a dobroty, Stvoriteľ a Udržiavateľ všetkých viditeľných i neviditeľných vecí. Slovom „osoba“ sa nerozumie čiastka alebo vlastnosť niekoho iného, ale to, čo jestvuje samo o sebe, ako tento pojem používali aj cirkevní otcovia. Preto zavrhuje všetky kacírstva, ktoré odporujú tomuto článku ako sú manichejci, ktorí uznávajú dvoch bohov, zlého a dobrého, valentiniáni, ariáni, eunomiáni, mohamedáni a všetci im podobní. Zavrhuje aj samosaténov, starých i nových, ktorí uznávajú len jednu osobu a o ďalších dvoch, totiž o Slove (Kristovi) a Duchu Svätom mudrlantsky vyhlasujú, že to vraj nemusia byť „rozdielne osoby“, ale že Slovo znamená toľko ako povedané (telesné) slovo alebo hlas, a Duch Svätý že je len vyvolaný pohyb v stvorenstve.

2. O dedičnom hriechu

Ďalej učíme, že po Adamovom páde sú všetci prirodzene zrodení ľudia počatí a narodení v hriechu, to znamená, že sú všetci plní zlej žiadostivosti a náklonnosti už od materského lona a od prírody vôbec nemôžu mať ozajstnú Božiu bázeň, ani pravú vieru v Boha; a že táto vrodená nákaza a dedičný hriech je skutočným hriechom, ktorý odsudzuje na večný Boží hnev (večnú smrť) všetkých tých, ktorí sa neznovuzrodia krstom a Duchom Svätým.

Preto zavrhuje pelagiánov a iných, ktorí dedičný hriech neuznávajú za hriech, vyzdvihujú ľudskú prirodzenosť a argumentujú, že človek môže byť pred Bohom ospravedlnený vlastnými silami a zbožnosťou. Tak znevažujú Kristovo utrpenie a zásluhu.

3. O Božom Synovi

Ďalej učíme, že Boh Syn sa stal človekom, narodil sa z čistej panny Márie a preto sú jeho dve prirodzenosti, božská a ľudská, nerozdeliteľne spojené v jednej osobe: jeden Kristus, pravý Boh a pravý človek, ktorý sa skutočne narodil, trpel, bol ukrižovaný, zomrel a bol pochovaný; je obeťou nielen za dedičný hriech, ale aj za všetky ostatné hriechy a (svojim činom) zmieril Boží hnev. Ten istý Kristus zostúpil do pekla, na tretí deň skutočne vstal z mŕtvych a vstúpil na nebesá, sedí na Božej pravici, večne panuje a vládne nad celým stvorením. Všetkých, ktorí veria v Neho, Duchom Svätým posväcuje, očisťuje, posilňuje, potešuje, dáva im život, rozličné dary a hodnoty, ochraňuje a bráni ich pred diablom a

hriechom. Tento Pán Kristus na konci vekov zjavne príde súdiť živých i mŕtvych atď., ako to učí Apoštolské vierovyznanie.

4. O ospravedlnení

Ďalej učíme, že odpustenie hriechov a ospravedlnenie pred Bohom nemôžeme dosiahnuť vlastnými zásluhami, skutkami a zadosťučinením. Ale, že odpustenie hriechov dostávame a pred Bohom sme ospravedlnení len z milosti pre Krista vierou, keď totiž veríme, že Kristus trpel za nás a že pre Neho sú nám odpustené hriechy, darovaná spravodlivosť a večný život. Boh túto vieru uznáva a počíta ju za spravodlivosť, ktorá platí pred Ním - ako hovorí Pavel v 3. a 4. kapitole listu Rímskym.

5. O kazateľskom úrade

Aby sme dosiahli takúto vieru, Boh ustanovil kazateľský úrad, dal evanjelium a sviatosti. Týmito prostriedkami Boh dáva Svätého Ducha, ktorý v poslucháčoch evanjelia prebúdzá vieru kde a kedy chce. Skrze neho nás učí, že Boh k nám je milostivý nie pre naše vlastné zásluhy, ale pre Kristove zásluhy. Tomu však treba veriť. Zavrhneme novokrstencov a iných, ktorí učia, že Svätého Ducha dostávame bez vonkajšieho slova evanjelia (Písmo sväté, kázeň, sviatosti) vlastným úsilím, vlastnými myšlienkami a skutkami.

6. O novej poslušnosti

Učíme tiež, že táto viera má prinášať dobré ovocie a dobré skutky a že veľa dobrých skutkov, ktoré Boh prikázal, musíme robiť preto, lebo je to Jeho vôľa. Avšak nesmieme sa spoliehať, že si nimi zaslúžime u Boha milosť. Veď odpustenie hriechov a ospravedlnenie dosahujeme vierou v Krista - ako On sám hovorí: „Tak aj vy, keď vykonáte všetko, čo vám bolo prikázané, povedzte: Neužitoční služobníci sme!“ (L 17,10). Takto učia aj cirkevní otcovia, ako napríklad Ambrózius, ktorý hovorí: „Boh rozhodol tak, že spasený je ten, kto verí v Krista a že odpustenie hriechov nemá zo skutkov, ale jedine vierou bez vlastných zásluh.“

7. O cirkvi

Taktiež učíme, že vždy musí zostať jedna, svätá, kresťanská cirkev, ktorá je zhromaždením všetkých veriacich, ktorým sa evanjelium čistotne káže a sväté sviatosti podľa evanjelia prislúhujú.

Lebo k pravej jednote kresťanských cirkví stačí, keď sa evanjelium v správnom poňatí jednomyselne káže a sviatosti sa podľa Božieho slova prislúhujú. Pre pravú jednotu kresťanskej cirkvi preto nie je potrebné, aby sa všade zachovávali tie isté, ľuďmi ustanovené, cirkevné obrady - ako píše Pavel Efezkým: „Jedno je telo a jeden duch, ako ste aj boli povolani v jednej nádeji svojho povolania. Jeden Pán, jedna viera, jeden krst.“ (Ef 4,4)

8. Čo je cirkev

Kresťanská cirkev nie je vlastne nič iné než zhromaždenie všetkých veriacich a svätých. V tomto živote je však medzi pobožnými veľa falošných kresťanov, pokrytcov a zjavných hriešnikov. Sviatosti sú však rovnako účinné, aj keď ich prisluhujú kňazi, ktorí nie sú pobožní. Sám Kristus vraví: „Na stolec Mojžišov sa posadili zákonníci a farizeji, atď.“ (Mt 23,2). Preto zavrhuje donatistov a všetkých iných, ktorí učia ináč.

9. O krste

O krste učíme, že je potrebný a že sa v ňom ponúka milosť Božia. Treba krstiť aj deti, ktoré sa krstom odovzdávajú Bohu a Boh ich prijíma a sú Mu milé. Preto zavrhuje novokrstencov, ktorí učia, že krst detí nie je správny.

10. O svätej Večeri

O Večeri Pánovej učíme, že je v nej pod spôsobom chleba a vína skutočne prítomné pravé telo a pravá krv Kristova, ktoré sa v nej prisluhujú a prijímajú. Preto zavrhuje tomu odporujúce učenie.

11. O spovedi

O spovedi učíme, že súkromné rozhrešenie sa má v cirkvi ponechať a nemá sa vynechať. Pravda, pri spovedi nie je potrebné vymenovať všetky poblúdenia a hriechy, lebo to ani nie je možné: „Kto si uvedomí poblúdenia?“ (Ž 19,13).

12. O pokání

O pokání učíme, že tí, ktorí zhrešili po krste, kedykoľvek sa budú kajať, dosiahnu odpustenie hriechov a cirkev im nemá odmietnuť rozhrešenie. Ozajstné a pravé pokánia nie je nič iné, ako to, že človek cíti ľútosť, bolesť alebo zdesenie nad hriechom a jednako súčasne verí v evanjelium a v rozhrešenie, totiž že hriech mu je odpustený a Kristovým prostredníctvom získava milosť. Táto viera mu potešuje a upokojuje srdce. Potom sa má človek polepšiť a zanechať hriech, lebo to má byť ovocím pokánia - ako hovorí Ján: „Vydávajte teda ovocie hodné pokánia.“ (Mt 3,8). Týmto zavrhuje tých, čo učia, že ľudia, ktorí raz uverili, už nemôžu znovu hrešiť.

Práve tak zavrhuje novatiánov, ktorí odopreli rozhrešenie tým, ktorí po krste zhrešili. Podobne zavrhuje tých, ktorí neučia, že odpustenie hriechov sa dosahuje vierou, ale vlastným zadosťučinením.

13. O používaní sviatostí

O používaní sviatostí učíme, že sviatosti nie sú ustanovené len preto, aby boli znameniami, podľa ktorých je možno navonok poznať kresťanov, ale že sú znameniami a svedectvom Božskej vôle voči nám. Nimi sa má vzbudiť a posilňovať naša viera. Preto si vyžadujú vieru. Správne sa používajú práve vtedy, keď ich prijímame s vierou a keď sa nimi viera posilňuje.

14. O cirkevnej správe

O cirkevnej správe (úrade) učíme, že v cirkvi nikto nemôže verejne učiť, kázať a prisluhovať sviatosti, ak k tomu nie je riadne povoláný.

15. O cirkevných poriadkoch

O cirkevných poriadkoch, ktoré ustanovili ľudia, učíme, že možno zachovávať len tie, ktoré nespôsobujú hriech a ktoré slúžia pokoju a dobrému poriadku v cirkvi, ako sú určité sviatky, slávnosti a podobne. Pritom však zdôrazňujeme, že svedomie sa nesmie zaťažovať tvrdením, že také veci sú nutné pre spasenie. K tomu treba upozorňovať, že evanjeliu a učeniu o viere v Krista protirečia všetky predpisy a tradície, ktoré ustanovili ľudia nato, aby si nimi zmierovali Boha a zasluhovali milosť. Preto neužitočné a proti evanjeliu sú kláštorné sľuby a iné predpisy o pôstnych jedlách, pôstnych dňoch atď., ktorými by sa mala získať milosť a zadosťučinenie za hriechy.

16. O štátnej moci a svetskej správe

O štátnej moci a svetskej správe učíme, že každá dobre zriadená vrchnosť vo svete, právny poriadok a zákony sú dobrým poriadkom, ktorý zriadil a ustanovil Boh. Kresťania, bez toho, že by tým hrešili, môžu pôsobiť v štátnej správe, zastávať vrchnostenský a sudcovský úrad podľa cisárskych a iných platných zákonov, vynášať rozsudky a prisudzovať právo, zločincov trestať mečom, podľa práva viesť vojny a zúčastňovať sa na nich; uzatvárať zmluvy, kupovať a predávať, skladat' predpísané prísahy, vlastníť majetok, uzatvárať manželstvá a pod. Týmto zavrhuje novokrstencov, ktorí toto všetko odmietajú ako nekresťanské.

Taktiež zavrhuje tých, čo učia, že kresťanská dokonalosť je zanechať príbytok a domácnosť, manželku a deti a zriecť sa toho všetkého; ale ozajstná dokonalosť je jedine pravá bázeň pred Bohom a pravá viera v Boha. Lebo evanjelium neučí o vonkajších a časných veciach, ale o duchovných a večných a o spravodlivosti srdca. Neodstraňuje vládnú moc, štátny poriadok a manželský stav, ale chce, aby sa toto všetko uznávalo ako pravé Božie ustanovenie, aby sa v týchto oblastiach života dokazovala kresťanská láska a aby sa konali pravé dobré skutky, každý v tej oblasti zodpovednosti, do ktorej bol povoláný. Preto sú kresťania povinní vo všetkom poslúchať vládu, jej nariadenia a zákony, pokiaľ ich možno konať bez hriechu. Ale ak nariadenia vrchnosti nemožno konať bez hriechu, treba viac poslúchať Boha ako ľudí (Sk 5,29).

17. O Kristovom príchode k súdu

Taktiež učíme, že náš Pán Ježiš Kristus v súdny deň príde súdiť; všetkých mŕtvych vzkriesi, veriacim a vyvoleným dá večný život a večnú radosť, ale bezbožných ľudí a diabla odsúdi do pekla a do večného zatratenia. Preto zavrhuje novokrstencov, ktorí učia, že diabli a zatratení ľudia nebudú trpieť večné muky a útrapy. Podobne, v tejto súvislosti,

zavrhujeme niektoré židovské náuky, ktoré sa aj v súčasnosti vynorili, podľa ktorých skutočne svätí a pobožní ešte pred zmŕtvychvstaním všetci pobožní založia svetské kráľovstvo a všetci bezbožní budú zničení.

18. O slobodnej vôli

O slobodnej vôli učíme, že človek má do istej miery slobodnú vôľu: môže navonok žiť usporiadaným životom a môže sa slobodne rozhodovať vo veciach, ktoré chápe rozumom. Ale bez milosti, pomoci a pôsobenia Svätého Ducha sa človek nemôže páčiť Bohu, nemôže sa Ho úprimne báť alebo v Neho veriť, ani si nemôže zo srdca vytesniť vrodennú zlú žiadosť; to koná Svätý Duch, ktorého dostávame v Božom slove. Lebo tak hovorí Pavel v 1. liste Korintským 25,14: „Prirodzený človek, pravda, nechápe veci Ducha Božieho“. Aby bolo zreteľné, že tu neučíme nič nové, pripájame jasné Augustínove slová o slobodnej vôli z 3. knihy Hypognostikon: „Vyznávame, že všetci ľudia majú slobodnú vôľu. Ved' všetci majú prirodzený, im vrodenný rozum a um, pravda, nie taký, aby ním mohli niečo dosiahnuť voči Bohu, napr. zo srdca milovať Boha a báť sa Ho. Skôr len vo vonkajších veciach tohto života majú slobodu zvoliť si dobré alebo zlé. Dobrým rozumiem to, čo od prirodzenosti možno konať, ako napr. robiť alebo nerobiť na poli, jesť, piť, ísť alebo neísť k priateľovi, obliecť alebo zobliecť si odev, budovať, uzavrieť manželstvo, vykonávať remeslo a robiť tomu podobné užitočné a dobré veci. Pravdaže, toto všetko nie je nič a neobstojí bez Boha, ale všetko je z Neho a skrze Neho. Naproti tomu človek môže z vlastného rozhodnutia konať aj zlé, ako napr. klaňať sa modle, spáchať vraždu atď.“

19. O príčine hriechu

O príčine hriechu učíme, že hoci všemohúci Boh stvoril a udržuje celú prírodu, napriek tomu prevrátená vôľa, protiviaca sa Bohu, pôsobí hriech vo všetkých zlých a Bohom pohrdajúcich ľuďoch. To je totiž vôľa diabla a všetkých bezbožníkov, ktorí sa odvracajú od Boha k zlému, len čo Boh odtiahne svoju ruku, ako hovorí Kristus u Jána 8,44: „Keď (diabol) hovorí lož, hovorí zo svojho vlastného“.

20. O viere a dobrých skutkoch

Naším sa neprávom vytýka, že zakazujú dobré skutky. Ich spisy o Desiatich Božích prikázaniach a o iných témach dokazujú, že o pravých kresťanských stavoch a dobrých skutkoch napísali užitočné napomenutie a komentár. Predtým sa o tom veľmi málo učilo. V kázňach sa zameriavalo predovšetkým na detinské a nepotrebné skutky, ako napr. na ruženic, uctievanie svätých, mníšsky život, púte, nariadené pôsty, cirkevné sviatky, bratstvá a pod. Tieto nepotrebné skutky dnes už ani naši protivníci nepokladajú za také dôležité ako predtým. Okrem toho sa medzitým naučili hovoriť už aj o viere, o ktorej predtým vôbec nič nekázali. Teraz učia už aj to, že pred Bohom nebudeme ospravedlnení len zo samých skutkov, ale dokladajú k tomu aj vieru v Ježiša Krista a hovoria, že viera a skutky nás ospravedľujú pred Bohom. Toto učenie je už trochu potešiteľnejšie, než to, ktoré nás učilo spoliehať sa len na vlastné skutky. Keďže sa teda učenie o viere, ktoré je hlavným článkom kresťanského učenia, taký dlhý čas zanedbávalo - to treba priznať - a všade sa kázalo len učenie o skutkoch, preto naši kazatelia učia takto: Naše skutky nás nemôžu zmieriť s Bohom a získať nám milosť, ale oboje sa deje jedine vierou - keď totiž veríme, že hriechy sa nám odpúšťajú pre Krista; jediného Prostredníka, ktorý nás môže zmieriť s Otcom. Kto to chce dosiahnuť vlastným konaním a tým by si chcel zaslúžiť milosť, ten pohŕda Kristom a hľadá vlastnú cestu k Bohu, čo odporuje evanjeliu. Toto učenie o viere zreteľne a jasne učí Pavel na mnohých miestach,

hlavne v liste Efezským 2,8n: „Lebo milosťou ste spasení skrze vieru. A to nie sami zo seba; je to dar Boží; nie zo skutkov, aby sa nikto nechválil.“ Aj z Augustínových spisov možno dokázať, že tu nezavádzame nijaké nové chápanie. Augustín sa touto vecou obširne zaoberá a učí, že vierou v Krista dosahujeme milosť a sme ospravedlnení u Boha a nie skutkami, ako to ukazuje jeho celý spis „O duchu a litere“ (De spiritu et litera). Hoci neskúsení ľudia zväčša znevažujú a opovrhujú týmto učením, predsa poznávame, že veľmi potešuje a uspokojuje slabé a preľaknuté svedomia. Lebo svedomie sa neupokojí a neutíši skutkami, ale jedine vierou. Vierou dostáva istotu, že pre Krista má milostivého Boha - ako Pavel hovorí v liste Rímskym 5,1: „Ospravedlnení teda z viery máme pokoj s Bohom skrze svojho Pána Ježiša Krista.“

Táto potreba sa predtým v kázňach nezvestovala, ale úbohé svedomia odkazované len na vlastné skutky, utiekalo sa k rozličným skutkom: jedných svedomie vyhnalo do kláštorov v nádeji, že tam si kláštorným životom získajú milosť a hriechu tak vykonali zadost'učinenie. Mnohí z nich potom však skúsili, že tým nenachádzajú pokoj. Preto bolo teda potrebné kázať a horlivo rozoberať toto učenie o viere v Krista a dôrazne zastávať, aby každý vedel: Božiu milosť možno dosiahnuť len vierou - bez vlastnej zásluhy. Upozorňujeme však, že sa tu nehovorí o takej viere, akú majú aj diabol a bezbožníci, ktorí taktiež veria správe o Kristovom utrpení a vzkriesení z mŕtvych. Ale tu je reč o pravej viere, ktorá verí, že milosť a odpustenie hriechov dosahujeme Kristovým prostredníctvom. Kto teda vie, že Kristovým prostredníctvom má milostivého Boha, ten aj pozná Boha, vzýva Ho a nežije bez Boha ako pohan. Lebo diabol a bezbožní neveria podľa tohto článku o odpustení hriechov. Preto sú nepriateľmi Boha, nemôžu Ho vzývať a od Neho nič dobré očakávať. Tak, ako sme to tu rozviedli, Sväté písmo hovorí o viere. Vieru nechápe ako známosť, to má aj diabol a bezbožní ľudia. Tak napríklad o viere učí 11. kapitola listu Židom, že viera neznamená len poznať biblické deje, ale Bohu úplne dôverovať a prijímať Jeho prísľub. Aj Augustín nás na to upomína, že pod slovom „viera“ v Svätom písme máme rozumieť dôveru v Boha, ktorý je k nám milostivý, a nielen poznať biblické deje, ktoré poznajú aj diabli. Ďalej učíme, že dobré skutky sa majú a musia konať, ale nie tak, aby sme sa spoliehali, že si nimi získame milosť, ale kvôli Bohu a Jemu na chválu. Milosť a odpustenie hriechov sa dosahuje vždy len vierou. Keďže vierou sa nám dáva sám Svätý Duch, tým sa aj srdce uspôsobuje konať dobré skutky. Lebo kým je srdce bez Svätého Ducha, ešte je slabé, a preto je v moci diabla, ktorý úbohú ľudskú prirodzenosť podnecuje k mnohým hriechom. Vidíme to na filozofoch, ktorí sa usilovali žiť čestne a poriadne. A jednako to nedosiahli, ale upadli do mnohých veľkých a zjavných hriechov. Tak je to s človekom bez pravej viery a bez Svätého Ducha, ktorý sa riadi len vlastnou ľudskou silou. Preto sa tomuto učeniu o viere nemá vytýkať, že zakazuje dobré skutky, ale skôr by sa malo chváliť za to, že učí konať dobré skutky a poskytuje pomoc, ako možno dôjsť k dobrým skutkom. Lebo bez viery a bez Krista je ľudská prirodzenosť a ľudské chcenie prislabé konať dobré skutky, milovať blížneho, vzývať Boha, v utrpení mať trpezlivosť, plniť zverené poslanie, byť poslušný, vyhýbať sa nemravnosti atď. Takéto naozaj dobré a správne skutky sa nemôžu vykonať bez Kristovej pomoci, ako On sám hovorí v Jánovom evanjeliu 15,5: „Bezo mňa nič nemôžete činiť.“

21. O uctievaní svätých

O úcte k svätým učíme, že si svätých máme pripomínať, aby sme tým posilnili našu vieru, keď vidíme, ako dosiahli milosť a ako im pomohla viera. Okrem toho si máme z ich dobrých skutkov vziať príklad každý vo svojom povolaní. Tak napríklad môže cisár v Božom mene s dobrým svedomím nasledovať Dávidov príklad, keď vedie vojnu proti Turkom; veď obaja zastávajú kráľovský úrad, ktorý od nich vyžaduje chrániť a brániť svojich poddaných.

Ale zo Svätého písma sa nedá dokázať, že svätých treba vzývať alebo u nich hľadať pomoc. „Jeden je totiž Boh, jeden aj Prostredník medzi Bohom a ľuďmi, človek Kristus Ježiš“ (1 Tim 2,5). On je jediný Spasiteľ, jediný Veľkňaz, trón milosti a Orodovník pred Bohom (R 8,34). Jedine On zasľúbil, že vypočuje našu modlitbu. Podľa Písma to je najvyššia bohoslužba, keď tohto Ježiša Krista vo všetkých potrebách a okolnostiach hľadáme a z celého srdca vzývame: „A keby niekto zhrešil, máme Prímluvcu u Otca, Ježiša Krista spravodlivého“ (1 J 2,1).

Toto je vcelku súhrn učenia, ktoré sa káže a učí v našich cirkevných zboroch na pravú kresťanskú známosť a na potešenie svedomia, ako aj na upevnenie viery. Nechceme predsa vlastné duše a naše svedomie pred Bohom vystaviť najvyššiemu nebezpečenstvu zneužívaním Božieho mena a slova, ani svojim deťom a potomkom nechceme zanechať ako dedičstvo iné učenie než to, ktoré pochádza z čistého Božieho slova a kresťanskej pravdy. Pretože toto učenie je jasne založené na Svätom Písme a okrem toho neodporuje všeobecnej kresťanskej, ba ani rímskej cirkvi, čo je vidieť aj zo spisov cirkevných otcov, myslíme, že v spomínaných článkoch budú môcť byť s nami zajedno aj naši protivníci. Preto veľmi neláskavo, tvrdo a proti všetkej kresťanskej jednote a láske konajú tí, čo sa našich snažia vylúčiť ako kacírov, zahrnúť ich a vyhábať sa im. Ani v jednom Božom prikázaní, ani v Písme svätom na to nemajú ani najmenší dôvod. Nejednotnosť a spor sa týka len niektorých tradícií a neporiadkov. Keďže teda týmto hlavným článkom nič nechýba a ani nie sú chybné podložené a toto naše vyznanie je zbožné a kresťanské, biskupi by sa mali prejavovať miernejšie a dobroprajnejšie, aj keby sme zachovávali primálo z tradície. Pritom, prirodzene, dúfame, že budeme môcť uviesť pádne dôvody a príčiny, prečo sa u nás niektoré tradície zmenili a neporiadky odstránili.

ÚVOD

Najosvietenejší, všemocný, nepremožiteľný cisár, náš najmilostivejší pán. Keď Vaša cisárska Jasnosť pred krátkym časom milostivo zvolala do Augsburgu všeobecný ríšsky snem a oznámila nám, že by tu rada prerokovala, poradila sa a dôkladne premyslela veci, ktoré sa týkajú Turkov, nášho odvekeého nepriateľa a vôbec nepriateľa kresťanského mena, a tiež to, akoby sme sa mu mohli postaviť na odpor s trvalým úspechom; a tiež, aby sme prerokovali veci svätej viery a kresťanského náboženstva, aby ste láskavo a dobrotivo vypočuli a s porozumením uvážili všetky pripomienky, názory a mienky a zjednotili sa a vyrovnali v jedinej kresťanskej pravde, aby sa tak odstránilo všetko, čo sa na oboch stranách nesprávne vykladá a učí, a aby sme všetci prijali a zachovali jedno jediné a pravé náboženstvo; a ako všetci sme a bojujeme pod jedným Kristom, aby sme všetci aj žili v jednom spoločenstve cirkvi a v jednote. Bez nejakej chvály sme sem my, kurfirsti a kniežatá so všetkými našimi príbuznými a s ostatnými kurfirstami, kniežatami a stavmi, prišli medzi prvými, pretože si toto pozvanie vysoko vážime. A keďže aj Vaša cisárska jasnosť vo svojom pozvaní milostivo, s veľkou starostlivosťou a vážnosťou vyzvala kurfirstov, kniežatá a všetky stavy, aby vo veciach viery každý podľa spomenutej výzvy Vašej jasnosti podal v nemeckom a latinskom jazyku svoje poznámky, mienku a názory, týkajúce sa týchto bludov, rozporov a zneužívaní: po vzájomnej dohode a porade sme minulú stredu Vašej cisárskej Jasnosti oznámili, že v prípade pozvania Vašou cisárskou Jasnosťou, Vám dnešný piatok podáme svoje vyznanie v nemčine a latinčine. Týmto teda Vašej cisárskej Jasnosti v najponíženejšej poslušnosti odovzdávame a podávame vyznanie viery našich farárov, kazateľov, učiteľov i svoje vyznanie, ktoré oni v našich krajinách, kniežatstvách a panstvách, mestách a územiach, na základe Božieho Písma svätého kážu, učia, veria a vyučujú. Keď aj ostatní kurfirsti, kniežatá

a stavy písomne predložia v nemčine a latinčine svoju mienku a názory, my pred Vašou cisárskou Jasnosťou, svojim najmilostivejším Pánom, so všetkou poníženosťou sľubujeme, že s nimi radi a ochotne budeme rokovať o pokojných a vhodných cestách, aby sme sa nakoľko to len bude možné, s nimi vyrovnali a tak s nimi vo vzájomnej láske a pokoji porokovali o vzájomných písomných návrhoch a chybách, aby sa tak (súčasnú) rozpory mohli vyrovať a dospieť k jednému pravému náboženstvu, lebo aj my všetci žijeme a bojujeme pod jedným Kristom a jedného Krista máme vyznávať, a to všetko podľa už viackrát spomínanej výzvy Vašej cisárskej Jasnosti a na základe Božej pravdy. Preto tiež chceme vyzývať a čo najpokornejšie prosiť všemohúceho Boha, aby nám ráčil dopriať svojej Božej milosti. Amen.

Keby sa však s našimi pánmi a priateľmi najmä s kurfirstami, kniežatami a stavmi z druhej strany nedalo rokovať v láske a pokoji ako si to želá aj výzva Vašej cisárskej Jasnosti, sľubujeme, že neopomenieme nič, čo by obstálo pred Bohom a svedomím a čo by mohlo a malo poslúžiť kresťanskej jednote; o tom sa Vaša cisárska Jasnosť, ako aj naši spomínaní priatelia kurfirsti, kniežatá a stavy a každý milovník kresťanského náboženstva, ktorého táto vec zaujíma, milostivo, láskavo a dostatočne môže presvedčiť z tohto nášho vierovyznania.

Keďže však Vaša cisárska Jasnosť už skôr a to na ríšskom sneme v Speieri roku 1526, verejným prečítaním ráčila milostivo oboznámiť kurfirstov, kniežatá a ríšsky snem, veríme, že Vaša cisárska Jasnosť nemieni rozhodovať o otázkach týkajúcich sa našej svätej viery a to z príčin vtedy oznámených, ale že sa všemožne u pápeža zasadí o zvolanie cirkevného snemu: ako to pred rokom, na poslednom speierskom ríšskom sneme obšírnejšie vyložila kurfirstom, kniežatám a ríšskym stavom písomná úprava, ktorej Vaša cisárska Jasnosť prostredníctvom ríšskeho miestodržiteľa Vašej cisárskej Jasnosti Ferdinanda, uhorského a českého kráľa, nášho milostivého pána a priateľa, ako aj prostredníctvom rečníka Vašej cisárskej Jasnosti a poverených komisárov ráčila dať medzi iným predniesť a oznámiť, že uvážila a odobrila odporúčenie všeobecného snemu tým, že miestodržiteľom Vašej cisárskej Jasnosti a cisárskymi poradcami, ktorí sa zhromaždili na ríšskom sneme v Regensburgu, a keďže sa pomer Vašej cisárskej Jasnosti vyvíja v správnom kresťanskom zmysle a Vaša cisárska Jasnosť si je istá, že sa pápež nebude vzpierať zvoliť všeobecný snem, - Vaša cisárska Jasnosť milostivo oznámila, že sa všemožne pričíní o to, aby pápež spolu s Vašou cisárskou Jasnosťou povolil zvoliť čím skôr takýto všeobecný snem. O tomto nemožno pochybovať. A tak sa v prípade nezhody v plnej poníženosti pred Vašou cisárskou Jasnosťou odvolávame týmto na takýto všeobecný, slobodný, kresťanský snem, o ktorom sa kurfirsti, kniežatá a ríšske stavy dohodnú so vznešených a čestných pohnútok na všetkých ríšskych snemoch, ktoré za svojej vlády zvolá v krajine Vaša cisárska Jasnosť. Na tento snem ako aj na Vašu cisársku Jasnosť sme sa slušným spôsobom a podľa práva aj v týchto, tak dôležitých, otázkach často odvolávali a apelovali; tohto sa aj týmto stále ešte pridŕžame a nemienime od tohto odstúpiť ani týmto ani nasledujúcim rokovaním, len ak by sa tieto rozpory konečne s láskou a dobromyseľne utíšili, odstránili a vyrovnali v zmysle výzvy Vašej cisárskej Jasnosti. Toto tu verejne osvedčujeme a vyhlasujeme. Toto je naše a našej strany vierovyznanie ako nasleduje článok za článkom

SPORNÉ ČLÁNKY, V KTORÝCH SA UVÁDZAJÚ ZNEUŽITIA

V článkoch viery teda naše cirkevné zbory neučia nič proti Svätému písmu alebo proti všeobecnej kresťanskej cirkvi. Len sa odstránili niektoré neporiadky, ktoré sa tam časom sčasti dostali samé a sčasti boli zavedené násilne. Preto považujeme za potrebné vyrátať tieto zmeny. Kiež Vaše cisárske Veličenstvo usúdi, že sme pritom nekonali nekresťansky alebo

rúhavo, ale také zmeny nás prinútil zaviesť Boží príkaz, ktorý si treba väčšmi uctiť ako všetku tradíciu.

22. O sviatosti pod obojím spôsobom

U nás sa sviatosť Večere Pánovej ľudu prisluguje pod obojím spôsobom, lebo to je jasný Kristov príkaz a nariadenie: „Pite z neho všetci!“ (Mt 26,27). Tu Kristus prikazuje jasnými slovami o kalichu, aby z neho pili všetci. Aby nikto nemohol prekrútiť tieto slová a tak ich vykladať, že sa to patrí len kňazom, Pavel v 1. liste Korintským 11,20n poukazuje na to, že celý zbor v Korinte prijímal pod obojím spôsobom. Tento zvyk zostal v cirkvi dlhý čas, ako to možno dokázať z dejín a zo spisov cirkevných otcov. Cyprián sa na mnohých miestach zmieňuje o tom, že vtedy sa ľudu podával kalich. Podobne Hieronym hovorí, že kňazi, ktorí podávali túto sviatosť, prislúchovali krv Kristovu ľudu. Ba pápež Gelasius zakazuje deliť túto sviatosť (Distinc. 2. De consecratione cap. Conperimus). Ani nikde nemožno nájsť cirkevný zákon (kánón), ktorý by prikazoval prijímať len pod jedným spôsobom. Ani nikto nevie, kedy a kto zaviedol zvyk prijímať len pod jedným spôsobom, hoci kardinál Cusanus vie, kedy sa to zaviedlo. Ale teraz je zjavné, že tento zvyk je nesprávny, zavedený bol proti Božiemu príkazu a tiež aj proti starým cirkevným zákonom. Preto sa nepatrí zaťažovať svedomie tých, čo chceli prijímať túto svätú sviatosť podľa Kristovho ustanovenia a nútiť ich, aby konali proti nariadeniu nášho Pána Krista. A pretože rozdelenie sviatosti odporuje Kristovmu ustanoveniu, prestali sme konať aj zvyčajnú procesiu s touto sviatosťou.

23. O manželstve kňazov

Ľudia všetkých vrstiev (stavy vysoké i nízke) všade na svete sa už dávno sťažovali na veľkú nemravnosť a divoký život tých kňazov, ktorí nemohli zachovať čistotu. Tieto ohavné hriechy už dosiahli vrchol. V snahe vyhnúť sa tomuto hnusnému a veľkému pohoršeniu, smilstvu a inej nemravnosti, sa niektorí naši kňazi oženili. Zdôvodňujú to tým, že ich k tomuto kroku prinútila a doviedla veľká tieseň svedomia. Ved' sväté písmo jednoznačne svedčí, že manželský stav ustanovil Pán Boha, aby sa tak vyhlo smilstvu, ako hovorí Pavel v 1. liste Korintským 7,2: „Ale aby sa vyhlo smilstvu, nech má každý svoju ženu.“ A podobne v 9. verši: „Lepšie je žiť v manželstve, ako horieť vášňou.“ A Kristus, ktorý najlepšie pozná človeka u Matúša 19,11 hovorí: „Nie všetci chápu túto reč,“ čím jasne ukázal, že len málokto má dar žiť zdržanlivo; lebo „Tak stvoril Boh človeka - ako muža a ženu ich stvoril“ (1M 1,27). A skúsenosť veľmi zreteľne ukázala, či je v ľudskej moci a sile bez osobitného daru a Božej milosti vlastným rozhodnutím alebo sľubom zlepšiť alebo zmeniť to, čo stvoril všemohúci Boh. Je zreteľné, aké následky to malo pre dobrý, počestný, mravný život, pre kresťanské počestné a poctivé správanie, aký hrozný nepokoj a strašnú trýzeň svedomia z toho mnohí mali na konci života, ako to sami o sebe priznali. Keďže teda nijakým ľudským sľubom alebo zákonom nemožno zmeniť Božie slovo a prikázanie, z týchto a podobných príčin a dôvodov sa kňazi a iní duchovní oženili. Aj z dejín a zo spisov cirkevných otcov je možné dokázať, že v kresťanskej cirkvi bolo oddávna zvykom, že sa kňazi a diakoni ženili. Tak hovorí Pavel: „Biskup musí byť teda bez úhony, jednej ženy muž“ (1Tim 3,2). Aj v Nemecku len pred štyristo rokmi boli kňazi násilím donútení vzdať sa manželstva pre sľub čistoty. Všetci sa tomu vzopreli a tak silne sa proti tomu bránili, že pri vzbure celého kňazstva, v tlačnici, prišiel takmer o život mohučský arcibiskup, ktorý vyhlasoval tento nový pápežský edikt. Tento sa zákon hneď od začiatku presadzoval veľmi tvrdo a bezohľadne. Pápež vtedy kňazom nielen zakázal budúce manželstvo, ale roztrhol aj tie manželstvá, ktoré už dávno trvali. Toto bolo nielen proti všetkým božským, prirodzeným a svetským právam, ale to príkro odporovalo aj cirkevným

zákonom, ktoré vydali sami pápeži a najdôležitejšie koncily. Aj mnohí významní, bohabojní a rozumní ľudia vždy znova a znova pripomínali, že tento vynútený celibát – znemožnenie manželstva, ktoré ustanovil sám Boh a ponechal ho každému na jeho slobodné rozhodnutie - nespôsobil nič dobré, ale len mnoho veľkých, zlých nerestí a veľa zla. Dokonca i jeden z pápežov, Pius II. často hovorieval, ako o tom svedčí jeho životopis, dal vo svojom mene vyhlásiť: „Určite možno uviesť dôvod, prečo sa duchovným zakazuje manželstvo; ale sú oveľa vyššie, väčšie a dôležitejšie dôvody, prečo by sa im manželstvo malo zase dovoliť.“ Nepochybne, že pápež Pius toto povedal, ako rozumný a múdry muž, po starostlivom uvážení. Preto chceme v poddanosti Vášmu cisárskemu Veličenstvu dôverovať, že Vaše Veličenstvo ako kresťanský vysokovážený cisár milostivo uváži, že v týchto posledných časoch a dňoch, o ktorých hovorí Sväté písmo, je svet čoraz horší a ľudia sú k zlému čoraz náchylnejší a slabší. Preto je veľmi potrebné, užitočné a kresťanské usilovať sa o to, aby sa so zákazom manželstva kňazov do nemeckých krajín nedostala ešte hroznejšia nemravnosť a hanebnejšia nerest. Lebo nikto nemôže lepšie zmeniť alebo upraviť túto vec jedine sám Boh, ktorý ustanovil manželský stav, aby tak pomohol ľudskej slabosti a zabránil nemravnosti. Tak hovoria aj staré cirkevné zákony, že niekedy treba zmierniť a oslabiť ostrosť a prísnosť pre ľudskú slabosť a aby sa zabránilo a vyhlo horšiemu. V tomto prípade by bolo kresťanské a naliehavo žiaduce konať takto. Ved' ako môže manželstvo kňazov a iných duchovných škodiť všeobecnej kresťanskej cirkvi, keď práve farári majú slúžiť cirkvi? Ak by mal tento tvrdý zákaz manželstva platiť aj naďalej, bude v budúcnosti nedostatok kňazov a farárov. Ak je teda skutočnosť, že sa kňazi a duchovní smú ženiť založená na Božom slove a prikázaní a ak aj dejiny dokazujú, že kňazi bývali ženatí a sľub čistoty zapríčinil mnoho odporných nekresťanských pohoršení, smilstvá, hroznú a neslýchanú nemravnosť a ošklivú nerest' a ak aj niektorí statoční kanonici, ako aj niektorí členovia kúrie v Ríme sami priznali a s poľutovaním konštatovali, aké strašné a bezmedzné neresti sú v kňazstve a vzbudzujú Boží hnev – preto je žalostné, že sa kresťanský manželský stav nielen zakazuje, ale na niektorých miestach sa aj celkom tvrdo trestal, akoby šlo o dajaký veľký zločin napriek tomu, že Boh vo Svätom písme prikázal, aby sme si manželstvo vysoko ctili. Ved' manželský stav si vysoko vážia aj cisárske zákony a právo a to vo všetkých štátoch. Len v poslednom čase toto právo začína ľudí neprávom trápiť pre ich manželstvo, a to dokonca kňazov, s ktorými by sa malo šetrnejšie zaobchádzať ako s inými. Toto sa deje nielen v rozpore s božským právom, ale aj v rozpore s cirkevnými zákonmi. Apoštol Pavel v 1. liste Timoteovi 4,1-3 nazýva diabolským také učenie, ktoré zakazuje manželstvo. Sám Kristus hovorí u Jána 8,44, že diabol je vrahom od samého začiatku. Oboje spolu súhlasí. Musí to byť diabolské učenie, ktoré zakazuje manželstvo a na dodržiavanie takého učenia sa ešte musí aj prelievať krv. Tak ako nijaký ľudský zákon nemôže zmeniť alebo zrušiť Božie prikázanie, práve tak ho nemôže zmeniť ani nijaký sľub. Tak radí aj svätý Cyprián, aby sa ženy, ktoré nemôžu dodržať sľúbenú čistotu, radšej vydali. Tak hovorí v 11. zo svojich listov: „Keď však nechcú alebo nemôžu zachovávať čistotu, je lepšie, keď sa vydajú, než aby sa do ohňa dostali pre svoju žiadostivosť. A majú dbať, aby bratom a sestrám neboli na pohoršenie.“ Okrem toho všetky cirkevné zákony sú veľmi mierne a zhovievavé voči tým, ktorí v mladosti zložili taký sľub; to platí aj o kňazoch a mníchoch, z ktorých väčšina v mladosti vstúpila do tohto stavu z nevedomosti.

24. O omši

Neprávom sa našim zborom vytýka, že zrušili omšu. Ved' je očividné, že sa u nás omša slúži – nechceme sa tým chváliť - s väčšou vážnosťou a zbožnosťou ako u našich protivníkov.

Taktiež ľudí s väčšou starostlivosťou a častejšie poučujeme o tom, načo bola sviatosť svätej Večere ustanovená a na čo má slúžiť, totiž na potechu prestrašenému svedomiu. Týmto sa povzbudzujú ľudia k účasti na prijímaní a omši. Okrem toho ich tiež v tejto sviatosti poučujeme o iných falošných učeniach. Napokon v poriadku verejných omšových služieb Božích sme nezaviedli nijaké pozoruhodnejšie zmeny, iba na niektorých miestach sa okrem latinských piesní spievajú nemecké spevy, aby sa nimi ľud poučal a cvičil. Lebo všetky obrady pri službách Božích majú v prvom rade slúžiť tomu, aby sa ľud pri nich poučil, čo má vedieť o Kristovi. Je očividné, že v minulosti bola omša zneužívaná rozličným spôsobom. Urobili z nej jarmok, kde sa predávala a kupovala a vo všetkých kostoloch ju slúžili prevažne pre peniaze. Učení a zbožní ľudia toto zneužívanie už predtým veľmi často kritizovali. Teraz naši kazatelia kážu o tom, že kto nehodne požíva túto sviatosť, previňuje sa proti telu a krvi Kristovej (1K 11,27). Tým upozorňujú kňazov na túto strašnú hrozbu, ktorá musí pohnúť každým kresťanom. Preto v našich zboroch napokon odpadli platené a pokútne omše, ktoré sa posiaľ slúžili len pre peniaze a dôchodky kňazov. Pritom sme zavrhlí a karháme aj ten strašný omyl, keď sa učilo, že náš Pán Kristus svojou smrťou urobil zadosť len dedičnému hriechu a pre ostatné hriechy ustanovil omšu ako obeť. Tak z omše urobili obeť pre živých i mŕtvych, aby ňou odňali hriech a zmierili Boha. To malo za následok, že sa diskutovalo o tom, či omša, ktorá sa slúži za mnohých, má práve taký istý účinok, ako omše, ktoré sa slúžili za jednotlivcov. Takto sa objavilo nespočetné množstvo omší, ktorými (títo ľudia) chceli u Boha dosiahnuť všetko, čo potrebovali. Na vieru v Krista a pravú bohoslužbu sa pritom zabudlo. Preto bolo bezpochyby veľmi dôležité vyučovať, aby všetci vedeli, ako sa má táto sviatosť správne užívať. Po prvé: Sväté písmo na mnohých miestach dosvedčuje, že okrem Kristovej smrti nie je nijaká iná obeť za dedičný hriech a za všetky iné hriechy. Lebo v liste Židom 9, 24-27 sa píše, že Kristus sa raz navždy obetoval a tým zadosť učinil za všetky hriechy. Je to celkom neslýchaná novota v učení cirkvi, že Kristova smrť činí zadosť len za dedičný hriech a že nie je aj zadosť učením za všetky iné hriechy. Preto dúfame, že každý pochopí, že sme tento blud zavrhlí oprávnene.

Po druhé: Pavel učí, že milosť pred Bohom dosahujeme vierou a nie skutkami. Tomuto zjavne odporuje zneužitie omše, keď sa myslí, že týmto výkonom (omšou) sa dosahuje milosť. Ba vieme, že omša sa používa ako prostriedok na zbavenie sa hriechov a na dosiahnutie Božej milosti a všetkého dobra - a kňaz toto docieľuje nielen pre seba, ale aj pre celý svet a pre všetkých živých i mŕtvych ľudí.

Po tretie: velebnú sviatosť neustanovil Pán nato, aby bola obeťou za hriechy, veď taká obeť už bola dávno vykonaná, ale nato, aby povzbudila našu vieru a aby potešila svedomie. Tak skusujú v tejto sviatosti, že sa im Kristovým prostredníctvom pririekla milosť a odpustenie hriechov. Preto si táto sviatosť vyžaduje vieru a bez viery sa prijíma zbytočne. Omša teda nie je nijaká obeť za iných, aby, či už živých alebo mŕtvych, zbavila hriechov, ale má byť slávnosťou spoločného prijímania, pri ktorej kňaz a iní prijímajú sviatosť pre samých seba. Preto sa u nás zachováva nasledovný poriadok: Vo sviatky, ale aj inokedy, keď sú (prítomní) komunikanti, slúži sa omša a sviatosť sa prisluguje tým, ktorí po nej túžia. Takto sa u nás omša používa v správnej forme, ako tomu bývalo predtým v cirkvi. Toto sa môže dokázať z Pavlovho listu (1K 11) a zo spisov mnohých otcov. Lebo Ján Zlatoústý hovorí, ako kňaz denne stojí pri oltári a jedných vyzýva k prijímaniu a druhým zakazuje pristúpiť. Aj staré cirkevné zákony ukazujú, že len jeden kňaz slúžil Večeru Pánovu a prislúhoval ju iným kňazom a diakonom. Lebo takto je napísané v jednom z nicejských kánonov: „Diakoni majú po poriadku po kňazoch prijímať sviatosť od biskupa alebo od kňaza.“ Tu sa teda nezaviedli nijaké novoty, ktoré by už predtým neboli bývali v cirkvi. Nijaké pozoruhodnejšie zmeny sa nezaviedli ani vo vonkajších omšových obradoch. Odstránili sa

a odpadli iba dodatočné nepotrebné omše, ktoré sa zneužívali a slúžievali popri hlavných bohoslužbách. Preto je iste spravodlivé, aby sa tento spôsob omšovej slávnosti nezavrhol ako kacírsky a nekresťanský. Veď ani predtým sa omša neslúžila denne ani vo veľkých cirkevných zboroch s veľkým počtom veriacich, a to ani v takých dňoch, keď sa zhromaždilo veľa ľudí. Svedčí o tom i dejepisná kniha *Historia Tripartita*, kde 9. kniha píše, že v Alexandrii sa v stredu a piatok čítavalo Sväté písmo s výkladom a aj inokedy sa všetky bohoslužby konali bez omše.

25. O spovedi

Naši kazatelia neodstránili spoved'. Aj u nás je zvykom sviatosť prislúžiť len tomu, kto sa predtým vyspovedal a dostal rozhrešenie. Pritom ľudí starostlivo poučujeme, aká potešiteľná je zvesť odpustenia a ako vysoko si treba vážiť rozhrešenie. Veď to nie je hlas pred nami stojaceho človeka alebo jeho slovo, ale je to priamo slovo Božie, ktoré tu odpúšťa hriechy. Odpustenie sa koná na Božom mieste a z Jeho poverenia. S veľkou horlivosťou učíme, aké potešiteľné a nepostrádateľné je toto poverenie a moc kľúčov pre ustrašené svedomie. Boh žiada, aby sme tomuto rozhrešeniu verili, ako keby priamo z neba zaznel Boží hlas. Chceme radostne prijímať potechu rozhrešenia a uvedomiť si, že touto vierou dosahujeme odpustenie hriechov. Predtým kazatelia o týchto potrebných veciach nehovorili ani slovo, hoci o spovedi mnoho učili, ale len svedomie trápili dlhým vyratúvaním hriechov, zadosťučinením, odpustkami, púťami a podobne. Mnohí naši protivníci sami pripúšťajú, že o pravom kresťanskom pokání sme napísali a rozobrali sme ho oveľa vecnejšie a výstižnejšie, než tomu bolo kedykoľvek predtým. O spovedi tak učíme, že nikto nemá byť nútený jednotlivo vyratúvať hriechy, veď to je nemožné, ako hovorí Žalm: „Kto si uvedomí poblúdenia?“ (19,13). A Jeremiáš hovorí: „Srdce je klamné nadovšetko a zradné je - kto sa v ňom vyzná?“ (Jer 17,9). Úbohá ľudská prirodzenosť tak hlboko väzí v hriechoch, že ich sama ani nemôže vidieť alebo poznať a málo by nám pomohlo, keby sa nám mali odpustiť len tie hriechy, ktoré vieme vymenovať. Preto nie je potrebné nútiť ľudí, aby hriechy jednotlivo menovali. Takejto mienky boli aj cirkevní otcovia, ako napr. Ján Zlatoústý: „Nehovorím ti, že sa máš sám verejne pranierovať alebo že sa máš pred inými ľuďmi obžalovať alebo vypočítavať svoje viny, ale počúvni proroka, ktorý hovorí: 'Vyjav Pánovi svoje cesty.' Preto sa popri modlitbe spovedaj Bohu svojmu Pánovi, pravému sudcovi. Svoje hriechy vyznaj vo svojom svedomí a nie ústami.“ Tu je jasné, že Ján Zlatoústý nevyžaduje jednotlivo vymenovať hriechy. Tak učí aj poznámka k Dekrétu o pokání, že spoved' neprikazuje Sväté písmo, ale ustanovila ju cirkev. Jednako však naši kazatelia horlivo učia, že spoved' sa musí ponechať kvôli rozhrešeniu, ktoré v nej tvorí jadro a je rozhodujúcou vecou pre potechu vystrašeného svedomia a tiež z iných dôvodov.

26. O rozlišovaní pokrmov

Predtým učili, kázali a písali, že rozlišovanie pokrmov a tomu podobné tradície zavedené ľuďmi slúžia na získanie milosti a zadosťučinenie za hriechy. Z tohto dôvodu sa ustavične vymýšľali nové zákony, nové ceremónie, nové poriadky a podobné veci. Ich dodržiavanie tak dôrazne a neúprosne vyžadovali, ani čo by to bola nutná bohoslužba, ktorou si človek zasluhuje milosť, zatiaľ čo ťažko hreší ten, kto ich nezachováva. Tým v cirkvi povstalo veľa škodlivých bludov.

Po prvé sa tým zatemnila Kristova milosť a učenie o viere, ktoré nám s veľkou vážnosťou predkladá evanjelium a núti nás, aby sme si vysoko vážili Kristove zásluhy a ďaleko nad všetky skutky kládli vieru v Krista. Preto svätý Pavel silno bojoval proti

Mojžišovmu zákonu a ľudským tradíciám, aby sme pochopili, že pred Bohom nás neospravedľujú skutky, ale jedine viera v Krista a pre Krista dosahujeme milosť. Toto učenie takmer úplne zaniklo, pretože učili, že milosť sa dá zaslúžiť ustanovenými pôstmi, rozlišovaním pokrmov, predpismi o odevoch atď.

Po druhé také tradície zatemnili aj Božie prikázanie, lebo ich postavili vysoko nad Božie prikázania. Za kresťanský život sa považovalo jedine toto: Keď niekto na určený spôsob svätzil služby Božie, keď sa modlil, postil sa a obliekal, to sa nazývalo duchovným, kresťanským životom. A naopak, iné potrebné skutky sa hodnotili ako svetské a neduchovné, napr. prácu, ktorú má každý vykonávať vo svojom povolaní. Otec má pracovať, aby uživil ženu a deti a aby ich vychovával v Božej bázni; matka má rodiť deti a ich opatrovať; knieža a vrchnosť majú spravovať krajinu a ľudí atď. Takéto Bohom prikázané činy sa pokladali za svetské a nedokonalé, zatiaľ čo cirkevné zvyky sa slávnostne označovali za jedine sväté a dokonalé. Preto boli takéto zvyky rozmnožované bez miery a bez konca. Po tretie sa takéto zvyky stali ťažkou záťažou pre svedomie. Nebolo totiž možné ich všetky zachovávať, a ľudia boli aj tak tej mienky, že sú to potrebná a nutná služba Bohu. Gerson píše, že mnohí si preto zúfali; daktorí dokonca spáchali samovraždu, lebo o úteche Kristovej milosti nič nepočuli. Aký zmätok bol v svedomí, to vidíme na pisateľoch teologických súm na teológoch: Pokúsili sa zhrnúť všetku tradíciu a nájsť poľahčujúce spôsoby, aby tak pomohli svedomiu. S týmto mali toľko práce, že preto zanedbali všetko spasiteľné, celé kresťanské učenie o dôležitejších veciach, ako napr.: o viere, úteche v hlbokých pokušeniach a podobne. Už predtým sa mnohí pobožní a učení ľudia žalovali, že také tradície zapríčinili v cirkvi mnoho sporov a pobožným ľuďom to prekážalo dospieť k pravému poznaniu Krista. Gerson a iní sa na to veľmi žalovali. Dokonca ani Augustínovi sa nepáčilo, že svedomie obťažili toľkými tradíciami. Preto učí nepokladať ich za také nutné. Naši kazatelia teda nehovorili o týchto veciach zo zlomyseľnosti alebo aby znevažovali duchovnú moc, ale preto, že bolo veľmi naliehavo potrebné odhaliť spomenuté bludy, ktoré vyrástli z falošného pochopenia tradície. Lebo evanjelium núti, aby sa v cirkvi hlásalo učenie o viere, ktorému však nemožno rozumieť, ak sa hlása, že milosť si možno zaslúžiť skutkami, ktoré si človek sám zvolí.

Preto učíme, že zachovávaním vymyslených ľudských zvykov si nemožno ani zaslúžiť milosť, ani Boha zmieriť, ani zadosťučiniť za hriech. Preto sa z toho nemá robiť nijaká potrebná bohoslužba. Z Písma sa to odôvodňuje takto: Kristus bráni apoštolov, keď nezachovávali obvyklé tradície, hovoriac: „Darmo ma však uctievať, keď ľudským rozkazom učia ako učeniam Božím“ (Mt 15,3.9). Keď to nazýva márnou službou, ktorá nie je potrebná. Krátko na to hovorí: „Nie to čo vchádza do úst, poškvŕňuje človeka, ale čo z úst vychádza, to poškvŕňuje človeka“ (Mt 15,11). Tak isto Pavel hovorí: „Lebo kráľovstvo Božie nie je jedenie a pitie...“ (R 14,17) a „Nech vás teda nikto neposudzuje ani pre jedenie a pitie, ani pre sviatky, novomesiace alebo pre soboty“ (Kol 2,16). Peter hovorí: „Čo teda pokúšate Boha a kladiete učenikom na šiju jarmo, ktoré ani naši otcovia ani my nevládali sme niesť? Ale veríme, že z milosti Pána Ježiša Krista dôjdeme spasenia ako aj oni“ (Sk 15,10n). Tu Peter zakazuje zaťažovať svedomie vonkajšími náboženskými ceremóniami, ktoré pochádzajú či už od Mojžiša alebo kohokoľvek iného. A 1. list Timoteovi 4,1-3 nazval „démonským učením“ také prikazy, ktoré zakazujú určité jedlá, manželstvo a iné. Úplne a vonkoncom to protirečí evanjeliu, keď sa nariaďuje robiť také skutky, aby sme si tým zaslúžili odpustenie hriechov alebo sa domnievali, že bez ich konania nikto nemôže byť kresťanom. Vytýkajú našim kazateľom, že zakazujú seba bičovanie a askézu ako Jovinián. Ale v ich spisoch je to predsa celkom opačne. Lebo veď vždy kázali o svätom kríži, že kresťania sú povinní vziať na seba utrpenie a že je to pravá, vážna a nie vymyslená askéza.

Ďalej učíme, že každý je povinný prostredníctvom telesných cvičení, ako sú pôst a iné námahy, tak žiť, aby sa hriechu neposkytovala nijaká šanca. Nemá to však robiť preto, aby si zaslúžil milosť takými skutkami. Toto telesné cvičenie sa nemá konať len v určitých dňoch, ale vždy. O tom hovorí Kristus: „Dbajte, aby vaše srdcia neboli obťažované obžerstvom a opilstvom...“ (L 21,34) a „Tento rod (démonov) nevychádza inak, len modlitbou a pôstom“ (Mt 17,21). Pavel hovorí, že si ukážňuje telo a podrobuje ho službe (1K 9,27). Tým jasne ukazuje, že zdržanlivosť neslúži na získanie milosti, ale aby sa telo zachovávalo čisté a nikomu neprekážalo konať to, k čomu je vo svojom živote povoláný. Nezavrhuje teda pôst, ale len to, aby sa z neho nestal potrebný výkon, obmedzený na určité dni a jedlá, ktorý znepokojuje svedomie.

Kvôli poriadku v cirkvi sa z našej strany zachovávajú aj mnohé náboženské ustanovenia ako poriadok omše, určité spevy, sviatky, atď. Pritom poučame ľud, že táto vonkajšia bohoslužba neospravedľuje pred Bohom. Ak ju nedodržíme a vynecháme, nedopúšťame sa nijakého hriechu ani činu proti nášmu svedomiu, ak tým nevyvoláme pohoršenie. Túto slobodu vo vonkajších náboženských poriadkoch ponechávali v platnosti aj starí cirkevní otcovia. Lebo východná cirkev svätila Veľkú noc v inom čase, než sa svätila v Ríme. Keď niektorí chceli tú rozdielnosť považovať za dôvod pre rozdelenie cirkvi, iní poukázali na to, že v týchto zvykoch nie je potrebné zachovávať rovnakosť. Ireneus hovorí: „Nejednotnosť v pôstoch neruší jednotu viery.“ Podobne aj Dist. 12 poznamenáva, že táto nejednotnosť v ľudských ustanoveniach vôbec neprekáža jednote kresťanstva. A Tripartita historia, lib. 9 zozbierala mnoho cirkevných zvykov a vyriekla veľmi užitočný kresťanský výrok: „Úmyslom apoštolov bolo učiť vieru a lásku, nie ustanovovať sviatky.“

27. O kláštorných sľuboch

Keď sa hovorí o kláštorných sľuboch je potrebné si najprv pripomenúť, ako sa doposiaľ zachovávali, ako sa žilo v kláštoroch a že sa tam veľmi mnoho konalo nielen proti Božiemu slovu, ale aj proti pápežským zákonom. Lebo za sv. Augustína bol kláštorný život slobodný. Neskôr, keď sa však porušil pravý poriadok a učenie, vymysleli kláštorné sľuby a spolu s nimi vymysleli aj donucovací prostriedok, ktorým chceli napraviť disciplínu. Okrem toho vymysleli popri kláštorných sľuboch ešte mnoho iných vecí a takými záväzkami a úlohami zaťažili mnohých, a to už aj neplnoletých.

Práve tak sa mnohí ľudia z nevedomosti dostali do kláštorného života. Mnohí z nich, aj keď už neboli najmladší, predsa nedocenili a dostatočne nerozpoznali svoje schopnosti. Takto boli títo všetci chytení a zapletení do osídla a nútení zostať v takých poviazanostiach, hoci aj pápežské právo by bolo mnohých z nich oslobodilo. V ženských kláštoroch to bolo ešte ťažšie ako v mužských, hoci by sa malo uvážiť, že ženy ako slabšie treba šetriť. Táto prísnosť a tvrdosť sa aj mnohým zbožným ľuďom v minulosti nepáčila, pretože jasne videli, že chlapcov a dievčatá dávali do kláštorov len preto, aby ich tam živili. Veľmi dobre poznali, koľko zla to zapríčinilo, koľko pohoršenia a znepokojenia vo svedomí to so sebou prinášalo. Mnohí ľudia sa žalovali, že v tejto háklivej veci sa vôbec nedbá na cirkevné zákony. K tomu pristúpila aj taká mienka o kláštorných sľuboch, ktoré - ako je známe - sa nepáčilo ani mnohým rozumnejším mníchom.

Tvrđilo sa totiž, že kláštorný sľub sa vyrovná krstu a že kláštorným životom si človek zaslúži odpustenie hriechov a ospravedlnenie pred Bohom. Ba k tomu ešte pridali, že kláštorným životom si zasluhujú nielen spravodlivosť a zbožnosť, ale ním zachovávajú aj evanjeliové prikázania a rady. Takto sa kláštorné sľuby hodnotili vyššie ako krst. Z toho

plynula predstava, že kláštorným životom si možno získať viac zásluh, ako inými Bohom danými stavmi, v ktorých farári a kazatelia, vládcovia, kniežatá, páni a im podobní vo svojom povolání plnia Boží zákon, slovo a príkaz bez toho, že by si pripisovali nejakú vyššiu duchovnú hodnotu. Ani jednu z týchto výpovedí nemožno poprieť, lebo veď tak sa to nachádza v ich vlastných knihách.

Pri tom všetkom sa o Kristovi málo naučí ten, čo sa takto dal nachytať a dostal sa do kláštora. Bolo by to ináč, keby sa ako predtým v kláštoroch venovali náukám Svätého písma a iných vedných odborov, ktoré slúžili kresťanskej cirkvi, a preto z kláštorov vychádzali farári a biskupi. Ale teraz všetko vyzerá celkom ináč. Predtým sa išlo do kláštora s úmyslom študovať Písmo. Teraz predstierajú, že kláštorný život je tu vraj na zaslúženie Božej milosti a zbožnosti pred Bohom, ba že je to vraj stav dokonalosti; uprednostňuje sa pred inými stavmi, ktoré ustanovil Boh. Toto všetko tu prednášame nie s úmyslom hanobiť, ale preto, aby tak presne, ako je možné, sa mohlo počuť a rozumieť, čo a ako naši kazatelia učia a kážu. Po prvé, o tých, ktorí chcú uzavrieť manželstvo učíme, že všetci ktorí nie sú schopní žiť v slobodnom stave, majú možnosť a právo uzavrieť manželstvo. Veď sľuby nemôžu zrušiť Boží poriadok a príkazanie. Božie príkazanie však znie takto: „Ale aby sa vyhlo smilstvu, nech má každý svoju ženu a každá vlastného muža“ (1K 7,2). Nielen Božie príkazanie, ale aj Božie stvorenie a poriadok nabáda a núti do manželského stavu všetkých, ktorých Boh zvláštnym zásahom nevystrojil darom panictva, o čom svedčí samo Božie slovo: „Nie je dobré človeku byť osamote. Učiním mu pomoc, ktorá mu bude roveň“. (1M 2,18). Čo teda možno proti tomu namietat? Nech kto chce vychvaľuje sľuby a záväzky, ako len chce, nech ich hodnotí, ako vysoko len môže. Jednako nemôže dosiahnuť, aby tým prestal platiť Boží príkaz. Učenci hovoria, že sľuby vraj nie sú záväzkom, keď sú proti pápežskému právu. O čo menej smú teda proti Božiemu príkazaniu zaväzovať, naďalej platiť a nárokovať si platnosť!

Keby sľubmi prevzaté záväzky bolo možné takto odôvodniť, že by ich nebolo možné zrušiť, neboli by ani pápeži od nich oslobodzovali a udeľovali zvláštne výnimky. Lebo človeku neprislúcha rušiť záväzky plynúce z Božieho práva. Preto si pápeži veľmi dobre uvedomili, že pri týchto záväzkoch sa má uplatniť miernosť a častejšie udeľovali dišpenz, ako napríklad kráľovi Aragónie a mnohým iným. Keď teda dával dišpenz pre zachovávanie časných vecí, je oveľa správnejšie udeliť dišpenz, keď ide o trýzeň duše. Po druhé: Prečo odporcovia tak silno nástoja na dodržiavaní sľubov bez toho, žeby preskúmali, či má sľub svoju zvláštnu povahu? Lebo sľub sa má viazať na dosiahnuteľné ciele a má sa zložiť dobrovoľne, nevynútene. Dobre vieme, do akej miery je v moci a schopnosti človeka doživotne dodržať panictvo. Je len veľmi málo mužov a žien, ktorí sami od seba, dobrovoľne a uvážene zložili kláštorný sľub. Prv, než si to môžu rozmyslieť, nahovárajú ich na kláštorný sľub. Niekedy ich k tomu aj donucujú a naliehajú na nich. Preto nie je správne, že sa tak tvrdo a nepoddajne diskutuje o záväznosti sľubu, keď uvážime, že všetci priznávajú, že je proti povahe a podstate sľubu, ak sa nezloží dobrovoľne, uvážene a premyslene. Niektoré cirkevné zákony a pápežské dekrétory rušia také sľuby, ktoré boli zložené pred 15. rokom veku, lebo sú tej mienky, že pred týmto vekom človek nemá ešte toľko súdnosti, aby sa mohol rozhodnúť ako si usporiada celý svoj život. Iný cirkevný zákon poskytuje kvôli ľudskej slabosti ešte viac rokov; zakazuje totiž skladať kláštorný sľub pred 18. rokom. Na tomto základe väčšina nachádza ospravedlnenie a odôvodnenie pre odchod z kláštora, lebo väčšinou vstúpili do kláštora v detstve, pred týmto vekom.

Po tretie: Aj keby zrušenie kláštorného sľubu bolo hodné odsúdenia, nemožno z toho ešte vždy vyvodzovať dôsledky, že by sa manželstvo takých ľudí muselo rozviesť. Veď

Augustín hovorí, že také manželstvo sa nemá rozväzovať, a predsa Augustín požíva v kresťanskej cirkvi nemalú vážnosť, aj keď niektorí neskoršie ináč usudzovali. Hoci už samotné Božie prikázanie o manželskom stave mnohých oslobodzuje a uvoľňuje od kláštorného sľubu, predsa naši prinášajú ešte viac dôvodov pre to, že kláštorné sľuby sú neplatné a nezáväzné. Lebo celá bohoslužba bola vymyslená a ustanovená ľuďmi bez Božieho prikázania a nariadenia v záujme toho, aby sa ňou dosiahla spravodlivosť a Božia milosť, je proti Bohu a stojí v protive so svätým evanjeliom a Božím rozkazom. Sám Kristus hovoril: „Darmo ma však uctievať, keď ľudským rozkazom učia ako učeniam Božím“ (Mt 15,9). Aj Pavel všade učí, že spravodlivosť sa nemá hľadať v cirkevných ustanoveniach a službách Božích, ktoré vymysleli ľudia, ale že spravodlivosť a zbožnosť pred Bohom pochádza z viery a dôvery, keď totiž veríme, že nás Boh prijíma na milosť pre svojho jediného Syna Krista. Je však známe, že mnísi učili a kázali, že ľuďmi vymyslené duchovné cvičenia sú zadost'učinením za hriechy a získavajú Božiu milosť a spravodlivosť. Čo iného to teda znamená, než že sa umenšuje sláva a chvála Kristovej milosti a popiera sa spravodlivosť z viery? Preto z toho vyplýva, že takéto obvyklé sľuby boli nepravou, falošnou bohoslužbou. Už aj preto nie sú záväzné. Ved' bezbožný sľub, ktorý sa zloží proti Božiemu prikázaniu, nezaväzuje a je neplatný; aj cirkevné zákony učia, že prísaha nesmie zaväzovať k hriechu. Pavel hovorí Galatským: „Úplne ste odlúčení od Krista, ktorikoľvek chcete byť ospravedlnení zo zákona. Vypadli ste z milosti“ (G 5,4). Preto od Krista odpadli všetci a Božia milosť chýba všetkým, ktorí chcú byť ospravedlnení prostredníctvom sľubu, lebo berú česť Kristovi, ktorý jediný ospravedľňuje, a túto česť dávajú svojim sľubom a kláštornému životu. Nemožno poprieť, že mnísi učili a kázali, že prostredníctvom svojich sľubov a na základe kláštorného života sú ospravedlnení a zasluhujú si odpustenie hriechov. Ba ešte aj nevhodnejšie a nezmyselnejšie veci vymysleli a hovorili, že by mohli svoje dobré skutky poskytnúť aj iným. Keby tu chcel niekto hanobiť a zveličovať, ako mnoho by tu mohol nazbierať toho, za čo sa teraz aj samotní mnísi hanbia a boli by radi, keby to neboli robili! Nadto nahovorili ľuďom, že tieto vymyslené náboženské rehole sú vraj stavmi kresťanskej dokonalosti. To teda znamená, že skutky vychvaľujú ako prostriedok ospravedlnenia. Toto nie je malé pohoršenie v kresťanskej cirkvi, že sa ľudu odporúča takáto bohoslužba, ktorú ľudia vymysleli bez Božieho príkazu, a že sa učí, že takáto bohoslužba ich ospravedľňuje pred Bohom a robí ich pobožnými? Ved' sa zatemňuje spravodlivosť z viery, ktorá sa má v kresťanskej cirkvi kázať na prvom mieste. Keď sa ľuďom zaslepujú oči touto zvláštnou „anjelskou duchovnosťou“ a predstieraním chudoby, pokory a čistoty, ľudia sa privádzajú k tomu, že v údive vyvaľujú oči.

Nadto ešte aj Božie prikázania a pravá, skutočná bohoslužba sa tým zatemňujú, keď ľudia počujú, že jedine mnísi sú vraj v stave dokonalosti. Lebo kresťanská dokonalosť spočíva v tom, že sa Boha z celého srdca a naozaj bojíme, súčasne zo srdca dúfame a veríme a na to sa spoliehame, že Kristovým prostredníctvom máme milostivého a milosrdného Boha; že od Boha môžeme a máme prosieť a žiadať všetko, čo potrebujeme, a dôveryplne od neho očakávať pomoc v každom trápení - každý vo svojom povolaní a stave; a že súčasne horlivo máme konať viditeľné dobré skutky a zodpovedne konať vo svojom povolaní. V tom spočíva pravá dokonalosť a pravá bohoslužba. Nie v žobraní alebo v nosení čiernej či hnedej kapucne atď. Falošná chvála kláštorného života vzbudzuje u jednoduchých ľudí mnoho falošných názorov. Keď počujú, ako sa bez miery vychvaľuje život bez manželstva, vyvodzujú z toho, že v manželstve môžu žiť len s obťažným svedomím. Alebo keď jednoduchý človek počuje, že len žobráci sú dokonalí, nemôže vedieť, že bez hriechu môže vlastniť majetok a mať povolanie. A keď ľud počuje, že nepomstí sa je vraj len evanjeliová rada, podaktorí z toho vyvodzujú, že nie je nijakým hriechom pomstíť sa mimo platného

poriadku, zatiaľ čo iní prichádzajú k záveru, že odplata je vraj úplne a vôbec zakázaná kresťanovi, ako aj štátnej vrchnosti.

Čítame veľa príkladov o tom, ako niektorí opustili ženu a dieťa a prestali vykonávať aj verejný úrad a odišli do kláštora. To menujú: utiecť zo sveta a hľadať taký život, ktorý sa Bohu viac páči ako život iných ľudí. Nemohli ani vedieť, že Bohu treba slúžiť podľa tých prikázaní, ktoré On sám vydal, a nie podľa prikázaní, ktoré vymysleli ľudia. Dobrý a dokonalý životný štýl je ten, ktorý má na svojej strane Božie prikázanie; ale nebezpečný životný štýl je ten, ktorý na svojej strane nemá Božie prikázanie. Tieto veci bolo potrebné ľuďom objasniť.

Aj Gerson už dávno predtým karhal blud mníchov o dokonalosti a svedčil, že v jeho dobe bolo novinkou tvrdiť, že kláštorný život je stavom dokonalosti. Tak mnoho bezbožných domniek a náuk tkvie na kláštorných sľuboch: vraj ospravedlňujú pred Bohom a robia zbožným, vraj sú kresťanskou dokonalosťou; dodržiavajú sa nimi vraj aj evanjeliové rady a prikázania; vraj sú nadbytočnými dobrými skutkami, ktoré človek nie je povinný konať Bohu. Keďže toto všetko je falošné, neúčinné a vymyslené, sú aj kláštorné sľuby nezáväzné a neplatné.

28. O moci biskupov

Predtým sa o moci biskupov veľa a všeličo popísalo a niektorí pritom nesprávne zamieňali právomoc biskupov s výkonom svetskej moci (mečom). Z tohto nevecného zmiešania vznikli veľké vojny, povstania a vzbury, lebo biskupi, odvolávajúci sa na právo a moc, údajne danú Kristom, nielenže zavádzali nové bohoslužby, v určitých prípadoch si rozhrášenie vyhradili pre seba, násilným vyobcovaním obťažili svedomie, ale si aj osobovali právo podľa svojho dobrozdania dosadzovať a zosadzovať aj cisárov a kráľov. Učení a zbožní muži už oddávna pranierovali tieto prechmaty v kresťanstve, preto sa naši kazatelia cítili povinní pre útechu svedomia poukázať na rozdiel medzi duchovnou právomocou a svetskou mocou, ktorá vládne mečom a vykonáva vládu. Taktiež učia, že obidve formy moci si pre Boží zákon treba ctiť, treba si ich so všetkou vážnosťou vážiť ako dva z najvyšších Božích darov na zemi. My tak učíme, že právomoc odpúšťať hriechy (moc kľúčov) a tak aj právomoc biskupov podľa evanjelia je právomoc a Božie poverenie zvestovať evanjelium, odpúšťať alebo zdržiavať hriechy, prisluhovať sviatosti a ich používať. Lebo Kristus vyslal apoštolov s týmto poverením: „Ako mňa poslal Otec, aj ja posielam vás. Prijmite Ducha Svätého, ktorýmkoľvek odpustíte hriechy, odpúšťajú sa im, ktorýmkoľvek zadržíte, zadržujú sa“ (J 20,21-23).

Táto právomoc odpúšťať hriechy a tým aj právomoc biskupov sa vykonáva jedine a výlučne učením a kázaním Božieho slova a prisluhovaním sviatostí mnohým alebo jednotlivcom, ako to zodpovedá povolaniu, lebo tu sa nepodávajú zemské, ale večné veci a dobrá, ako večná spravodlivosť, Svätý Duch a večný život. Tieto hodnoty nemožno získať inak ako prostredníctvom úradu zvesti a prisluhovaním svätých sviatostí. Lebo tak hovorí Pavel: „Evanjelium je mocou Božou na spasenie každému veriacemu“ (R 1,16). Keďže právomoc cirkvi a biskupov dáva večné hodnoty a vykonáva i dosvedčuje sa len kazateľským úradom, neprekáča ona svetskej moci a vláde, lebo svetská moc narába s celkom inými vecami ako evanjeliom. Nechráni dušu, ale mečom, telesnými trestami chráni telo a majetok pred vonkajším ohrozením.

Preto sa tieto dve formy vládnutia, duchovná a svetská, nemajú navzájom premiešavať a prekryvať. Duchovná právomoc má svoje vlastné poverenie: kázať evanjelium a prisluhovať

sviatosti. Nesmie zasahovať do cudzej právomoci, dosadzovať a zosadzovať kráľov, z platnosti vyzdvihovať alebo rušiť svetské zákony a poslušnosť voči vládnucim. Ani nesmie svetskej vrchnosti predpisovať zákony a robiť predpisy v svetských záležitostiach. Lebo sám Kristus hovorí: „Moje kráľovstvo nie je z tohto sveta“ (J 18,36) a „Kto ma ustanovil za sudcu alebo za dediča medzi vami?“ (L 12,14). Pavel hovorí: „Naša otčina je v nebesiach“ (F 3,20) a „Zbroje nášho boja nie sú telesné, ale schopné v Bohu zboriť hradby; boríme mudrlantstvo a každú domýšľavosť, čo sa dvíha proti poznaniu Boha“ (2K 10,4-5). Tak naši rozlišujú oblasti zodpovednosti oboch foriem vlády a chcú, aby sme si oboje na zemi ctili ako najvyššie Božie dary.

Kde však biskupi majú svetskú moc a vládu, nemajú ju už ako biskupi božským právom, ale ľudským, cisárskym právom. Rímski cisári a králi im ju prepožičali na správu ich svetských majetkov, čo s úradom evanjelia nemá nič spoločné. Podľa božského práva spočíva teda biskupský úrad v tom, že zvestuje evanjelium, odpúšťa hriechy, rozhoduje v otázkach učenia, zavrhuje také učenie, ktoré je proti evanjeliu a z cirkevného spoločenstva vylučuje bezbožných, ktorých bezbožníctvo je očividné - nie ľudskou mocou, ale jedine Božím slovom. Členovia cirkevných zborov a cirkevné zbory sú v tomto povinní poslušnosťou biskupom podľa Kristovho slova: „Kto vás počúva, mňa počúva“ (L 10,16). Keď však biskupi učia niečo proti evanjeliu, ustanovujú alebo zavádzajú, potom platí pre nás Božie prikázanie v takomto prípade ich neposlúchať. U Matúša stojí: „Varujte sa falošných prorokov“ (7,15). A u Pavla: „Ale keby sme aj my, alebo keby vám anjel z neba zvestoval iné evanjelium miesto toho, ktoré sme vám my zvestovali - nech je prekliaty!“ (G 1,8) a „Nič nemôžeme proti pravde, ale za pravdu“ a „...podľa moci, ktorú mi dal Pán, aby som budoval a nie boril“ (2K 13,8.10). Tak to prikazuje aj cirkevné právo. Aj Augustín píše v liste proti Petiliánovi, že sa nemajú poslúchať ani riadne zvolení biskupi, keď sa mýlia alebo ak niečo učia alebo nariaďujú proti svätému božskému Písmu. Pokiaľ teda biskupi ešte vykonávajú moc alebo majú právo rozkazovať v iných veciach, ako napríklad v manželských veciach alebo pri desiatkach, to robia na základe ľudského práva. Keď príslušní biskupi berú nedbalo túto zodpovednosť, tak musia, či chcú alebo nechcú, pre pokoj, aby sa zabránilo nepokoju a veľkej nespokojnosti v ich krajinách, zabezpečiť právo v týchto veciach pre svojich poddaných.

Okrem toho sa diskutuje, či sú biskupi oprávnení zavádzať nové bohoslužobné formy v cirkvi a vydávať predpisy o pôstoch, sviatkoch a hodnostných stupňoch pre duchovných. Tí, ktorí biskupom priznávajú túto moc, odvolávajú sa na Kristovo slovo: „Ešte mnoho vám mám povedať, ale teraz neznesiete. Keď však príde On, Duch pravdy, uvedie vás do všetkej pravdy“ (J 16,12n). Uvádzajú ako príklad aj Skutky apoštolov, kde sa prikazuje zdržiavať sa krvi a mäsa zo zaduseného (Sk 15,20). Tak sa odvolávajú aj na to, že sobota - podľa ich mienky v protiklade k Desiatim Božím prikázaniam - sa premenila na nedeľu. Ani jeden príklad sa neberie tak vážne a necituje sa tak často ako práve toto premenenie soboty. Tým chcú dokázať, že moc cirkvi je veľká, pretože oslobodila od väzenia si Desat' Božích prikázaní a ona ich zmenila.

V tejto otázke však naši učia, že biskupi nemajú nijakú moc niečo ustanovovať alebo predpisovať, čo protirečí evanjeliu, ako sme vyššie ukázali a ako aj cirkevné právo učí. Je zjavne proti Božiemu zákonu a slovu vynášať alebo ukladať zákony s tým úmyslom, že sa nimi má dosiahnuť zadosťučinenie za hriechy a získať milosť. Ved' sa uráža sláva Kristových zásluh, keď si nárokuje, že si zachovaním takých predpisov získame alebo zadovážime milosť. A to je tiež zrejmé, že práve preto sa v kresťanstve bez miery rozmnožili ľudské pravidlá a ustanovenia, zatiaľ čo učenie o viere a ospravedlnení z viery sa celkom úspešne

potlačilo. Ustavične sa nariad'ovali nové sviatky a pôsty a zavádzali sa nové ceremónie a nové uctievanie svätých, aby si týmito skutkami zaslúžili milosť a všetko dobro u Boha. Práve tak sú v rozpore s Božím prikázanim tí, čo zavádzajú ľudské nariadenia, keď nezachovávanie určitých predpisov o jedlách, dňoch a podobných veciach vyhlasujú za hriešne. Tým zaťažujú kresťanstvo otroctvom zákona, akoby kresťania na zaslúženie Božej milosti museli mať takú bohoslužbu, ktorá sa rovná levítskej bohoslužbe; niektorí sú predsa toho názoru, že apoštolom a biskupom tie nariadenia prikázal sám Boh. Možno aj prijať, že niektorých biskupov zvedol príklad Mojžišovho zákona. Z toho pochádzajú tie nespočetné predpisy, ako napríklad: vraj je smrteľným hriechom pracovať rukami vo sviatočné dni, aj keď sa na tom nikto nepohoršuje; vraj je smrteľným hriechom zanedbať predpísané modlitebné hodiny; vraj určité pokrmy poškvŕňujú svedomie; že pôsty sú skutkami, ktoré zmierujú s Bohom, vraj hriech v prípade kňazom vyhradenom nemôže byť odpustený, ak na to nedá plnú moc, kto si vyhradil odpustenie, hoci cirkevné zákony hovoria o cirkevnom treste a nie o vyhradení viny.

Odkiaľ teda majú biskupi právo a moc ukladať kresťanstvu takéto predpisy a tak poväzovať svedomie? Peter zakazuje v Skutkoch apoštolov klášť „učeníkom na šiju jarmo“ (Sk 15,10) a Pavel hovorí Korint'anom, že im je daná moc, aby vzdelávali, budovali a nie kazili, borili (2K 10,8). Prečo teda množia hriechy takýmito pravidlami a predpismi? Vo svätom písme sú predsa jasné výroky, ktoré zakazujú robiť takéto predpisy na zaslúženie Božej milosti, alebo akoby boli potrebné pre spasenie. Pavel hovorí: „Nech vás teda nikto neposudzuje ani pre jedenie a pitie, ani pre sviatky, novomesiace alebo soboty, veď sú ony len tieňom budúcich vecí, ale telo je Kristovo“ (Kol 2,16n). Podobne: „Ak ste teda s Kristom odumreli živlom sveta, ako to, že sa dáte vziať - akoby ste ešte vo svete žili - predpismi? Nedotýkaj sa, nejedz, ani na to nesiahaj; to všetko sú veci, ktoré spotrebovaním vychádzajú nazmar. Veď je to len podľa rozkazov a učení ľudí. Je to zdanlivo múdrosť...“ (Kol 2,20n). Taktiež zaväzuje Pavel verejne v Liste Títovi 1,14, aby sa na židovské bájky a prikázania nedbalo.

Kristus sám hovorí o tých, ktorí dávajú takéto ľudské príkazy: „Nechajte ich! Slepí vedú slepých!“ (Matúš 15,14) a zavrhuje takú bohoslužbu a hovorí: „Každá rastlina, ktorú nesadil môj Otec, bude vykorenená“ (v. 13).

Keď teda biskupi majú takú moc nespočetnými predpismi zaťažovať cirkvi a poväzovať svedomia, prečo Sväté písmo tak často zakazuje robiť a poslúchať ľudské ustanovenia? Prečo ich nazýva „démonickým učením“? Malo by predsa Sväté písmo vari nadarmo pred týmto všetkým varovať?

Také nariadenia, ktoré sú zavedené ako nevyhnutné, aby nimi bol zmierený Boh a aby sa dosiahla milosť, odporujú evanjeliu. Preto biskupom vonkoncom neprislúcha vynucovať takéto služby pre Boha. Lebo v kresťanstve sa musí zachovávať učenie o kresťanskej slobode, že totiž podrobenie sa pod zákon nie je potrebné pre ospravedlnenie, ako píše Pavel Galatským: „Kristus nás oslobodil k slobode. Stojte teda a nedajte sa zapriať do jarma služby!“ (5,1). Veď sa musíme pridŕžiavať hlavného článku evanjelia, že milosť Božiu dosahujeme vierou v Krista bez našej zásluhy a že si ju nezasluhujeme službou pre Boha ustanovenou ľuďmi.

Čo teda máme zachovávať o nedeli a podobných poriadkoch a ceremóniách? Naši na to odpovedajú: Biskupi alebo farári môžu robiť poriadky, aby sa v cirkvi všetko dialo v poriadku, nie však také, ktorými by sa mala dosahovať Božia milosť, a nie preto, aby sa za hriech učinilo zadosť, aby sa poviazalo svedomie, toto mať ako potrebnú bohoslužbu a to

považovať za hriech, ak sa tieto ustanovenia bez pohoršenia prestupujú. Tak nariaďuje apoštol Pavel v 1. liste Korintským 11,5n, aby si ženy pri službách Božích prikrývali hlavu, aby kazatelia v zhromaždeniach nehovorili všetci naraz, ale v dobrom poriadku jeden po druhom. Pre lásku a pokoj sa v cirkevných zboroch patrí zachovávať takéto poriadky. V týchto prípadoch majú poslúchať biskupov a farárov, ustanovenia vykonávať tak, aby sa nikomu nezavdala príčina na pohoršenie a aby v cirkvi nebol neporiadok alebo zmätok. Avšak to sa má konať tak, aby sa nezaťažovali svedomia, keď sa domnieva, že tieto veci sú potrebné k spaseniu a že je hriechom ich nezachovávať, ani keby sa na tom nikto nepohoršil. Nikto predsa nepovie, že žena hreší, keď vyjde s nepokrytou hlavou bez toho, že by sa na tom ľudia pohoršovali.

Tak je to aj so svätením nedele, Veľkej noci, svätodušných sviatkov a podobných dní a sviatkov. Veľmi sa mýlia tí, ktorí tvrdia, že svätenie nedele sa povinne zaviedlo miesto svätenia soboty. Svätenie soboty zrušilo Sväté písmo a to učí, že od zjavenia evanjelia môžu vystať všetky kultické predpisy Starej zmluvy. Keď sa však predsa len musel ustanoviť určitý deň, aby ľud vedel, kedy sa má zhromažďovať, kresťanská cirkev na to určila nedeľu; a táto zmena sa jej tým viac páčila a pozdávala, že tu ľudia mali príklad kresťanskej slobody a preto, že by mali vedieť, že ani zachovávanie soboty ani ktoréhokoľvek iného dňa nie je podmienkou spasenia.

Je veľa falošných úvah o znení zákona, ako je v Starej zmluve, o ceremóniách v Novej zmluve a o preložení soboty. Všetky vyrástli z falošného a bludného náhľadu, že kresťanstvo musí byť taká bohoslužba, ktorá by zodpovedala levítskej alebo židovskej bohoslužbe a že Kristus poveril apoštolov a biskupov, aby vymysleli nové bohoslužby, ktoré sú potrebné k spaseniu. Tieto bludy sa vkradli do kresťanstva, lebo sa jasne a čisto neučilo a nekázalo o ospravedlnení z viery. Niektorí prebojovali náhľad, že nedeľa sa musí zachovávať, síce nie z božského práva, ale jedine pre určitú mieru božského práva. Oni presne predpisujú, čo a koľko sa smie pracovať vo sviatočné dni. Čím iným sú takéto úvahy, ak nie pascou pre svedomie? Hoci chcú zmierniť ľudské predpisy a brať ohľad na ľudské ustanovenia, jednako neumožňujú úplné zmiernenie zákona, dokiaľ trvá a platí mienka, že sú potrebné (k spaseniu). Tento názor zostáva tam, kde sa nič nevie o spravodlivosti z viery alebo o kresťanskej slobode.

Apoštolovia prikázali zdržiavať sa krvi a mäsa zo zaduseného (Sk 15,20), ale kto sa toho ešte dnes drží? A predsa sa tým nehreší, keď sa to nerobí, lebo veď ani apoštolovia nechceli zaťažovať svedomia takou poviazanosťou, ale zakázali to len na určitý čas, aby sa tak vyhlo pohoršeniu. Lebo pri tom predpise musíme mať na zreteli hlavný článok kresťanského učenia, ktorý týmto apoštolským výnosom nebol zbavený platnosti. Bezťak sa sotvaktoré zo starých cirkevných zákonov zachovávajú doslovne. Ustavične nové z tých jednotlivých ustanovení sa prestávajú používať, a to aj tými, ktorí na týchto predpisoch prehorlivo lipnú. V tejto situácii nemožno svedomiu ani riadiť ani pomôcť, ak sa nedá uľahčiť tým, že tieto nariadenia môžeme zachovávať len v presvedčení, že nie sú nutné a že bez škody na svedomí môžu aj odpadnúť.

Biskupi by si mohli ľahko udržať poslušnosť, keby nenástojili na udržiavaní takých predpisov, ktoré predsa bez hriechu nemožno zachovať. Teraz však namiesto toho zakazujú prisluhovanie Večere Pánovej v obidvoch podobách, duchovným zakazujú manželstvo a neprijmú nikoho, kto predtým neodprisahal, že nebude kázať toto učenie, ktoré predsa bezpochyby zodpovedá svätému evanjeliu. Naše cirkevné zbory nežiadajú, aby biskupi uskutočnili znovu pokoj a jednotu na úkor svojej cti a dôstojnosti, hoci biskupi by v nutnom

prípade aj to museli urobiť. Naše zbory prosia len o to, aby biskupi odstránili niektoré neprímerané bremená, ktorých predtým v cirkvi nebolo a ktoré zaviedli v protiklade s praxou všeobecnej kresťanskej cirkvi. Možno spočiatku boli nejaké dôvody pre také nariadenia, ale do našich čias sa už nehodia. Tiež je nepopierateľné, že niektoré sa prijali aj z nevedomosti. Preto by biskupi mali byť takí veľkorysí, že zmiernia také predpisy, najmä keď taká zmena neškodí jednote cirkvi. Veď mnohé ľudmi vytvorené nariadenia časom samy od seba prestali platiť a už si ich netreba všímať, ako to dokazuje samotné pápežské právo. Keď však nebude možné u nich dosiahnuť ani to zmiernenie alebo odstránenie týchto ľudských predpisov, ktoré bez hriechu nemožno zachovať, potom musí nasledovať apoštolské pravidlo, ktoré nám káže viac poslúchať Boha ako ľudí (Sk 5,29).

Peter zakazuje biskupom tak vládnuť, akoby mali moc nútiť cirkev k tomu, čo oni chcú (1Pt 5,3). Teraz nejde o to, aby sme biskupom odňali ich moc, ale ich výlučne poprosiť a požiadať o to, aby svedomie nenútili hrešiť. Keď však tomu primerane nebudú konať a odmietnu túto prosbu, potom nech uvážia, ako sa budú môcť zodpovedať pred Bohom, že svojou tvrdosťou zapríčinili rozštiepenie cirkvi a rozkol, čomu by vlastne mali pomôcť zabrániť.

Záver

To sú najdôležitejšie články, o ktorých sa vedie spor. Mohli by sme síce uviesť oveľa viac zneužitia a nesprávnosti, ale aby sme sa vyhli rozvláčnosti a zdĺhavosti, uviedli sme len tie najdôležitejšie, z ktorých sa iné dajú ľahko odvodiť. Už predtým bolo veľa sťažností na odpustky, púte a zneužívanie cirkevnej kľiatby. Medzi farármí a mníchmi bolo aj veľa sporov kvôli spovedi, pohrebom, osobitným kázňam a pre mnohé iné veci. Toto všetko sme s dobrým úmyslom a ohľaduplne vynechali, aby sa tak lepšie mohli rozobrať tie najdôležitejšie veci. Nik nás nesmie upodozrievať, že sme čokoľvek povedali alebo uviedli z nenávisťi voči komukoľvek alebo zo snahy hanobiť. Vyrátali sme iba také state, ktoré sme pokladali za nutné, aby boli prijaté a rozvedené, aby sa z toho dalo čo najlepšie poznať, že sme nezaviedli ani v učení ani v cirkevných poriadkoch nič také čo sa protiví Svätému písmu alebo všeobecnej kresťanskej cirkvi. Veď je všeobecne a verejne známe, že sme s najväčším vypätím a s Božou pomocou - bez toho, že by sme sa chceli chváliť - zabránili, aby sa nejaké nové a bezbožné učenie do našich zborov nedostalo, aby sa nezakorenilo a neprevládlo. Vyššie uvedené články sme chceli odovzdať podľa ríšskeho obežníka, aby sme predložili naše vyznanie a učenie našich zborov. Ak by ešte niekto nebol týmto uspokojený, tak mu podáme ďalšie vysvetlenie s odôvodnením na základe Božieho Svätého písma.

Vášmu cisárskemu Veličenstvu najpoddanejší poslúšní

Johann, vojvoda saský, kurfirst
Georg, markgróf brandenburský
Ernst, vojvoda lüneburský
Philipp, landgróf hesenský
Hans Friedrich, vojvoda saský
Franz, vojvoda lüneburský
Wolf, knieža anhaltský
Mesto Norimberg
Mesto Reutlingen